

sok, apostolok és szentek, az ég mindenható cárjai oly ornamentika közepette, a mely ügyeskedéstől ment és évezredes változatlan formáiban az egyház örökkévalóságát tolmácsolja. Az erdélyi tanár tudta, mit kell csinálnia. Neve nem lesz többé ismeretlen.

Lyka Károly.

RUSKIN NÁLUNK.

DICSÉRNI FELDICSÉRTÉK SOKAN, s mi csak a ténnyt írjuk ide, mi súlyosabb a szó minden szuperlativuszánál: Ruskin ma már fogalom. Aki a modern művészet kialakulását beszéli el, egy külön fejezet homlokára kell illesztenie e szót: ruskinizmus. Amiben megtalálhatni azt, hogy egy ember, aki a művészeti hegemonia felé kormányozta Angliát, — miképen hatott a kontinens művészetének újjászületésére. S hogy tanításából mit szívott fel a jövőendő.

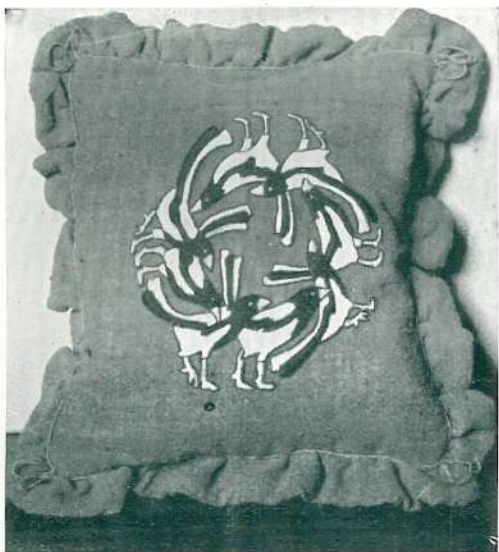
Mi itt meg sem kísértjük, hogy históriáját adjuk Ruskin prófétikus életútjának. Megismerni egy embert, kiből összetalálkozik az író, a festő, a költő, a szociológus, s ki nemcsak hirdeti, de élő példákban megrögzíti amit vall és hisz, — egyike legérdekesebbá témáknak. Nos, aki ez élvezetes témához akar jutni magyar nyelven — olvassa el azt a 450 oldalos könyvet,* mely a magyar közönség számára íródott. E testes könyv összesűrítése Ruskin tanításának, főleg a művészetinek, mert hisz' szociológiai működésének bemutatása legalább is kitenne még egy ily kötetet. Ám Ruskin írásművei nemcsak a fogékony lelkű közönségnek valók, sőt épen a művészek, vagy a saját portánkon maradva: az iparművészek nagy haszonnal forgathatják. Valamikor csupa nagytalentumu művészgárda: Rosetti, Morris, Burne-

Jones, Hunt stb. mind a Ruskintól eredt művészeti reform megszólaltatói voltak, a véső és ecset nyelvén.

Bizonyos, hogy Ruskinnak sok erősen szubjektív meggyőződése volt, ami ma, a rádium és hélium korában túlhaladott. Megismerkedve elveivel, látnivaló, hogy nem egy közülök poétikus álom, talán mindig teljesülhetlen utópia. Az a legfrissebb terület, melyet napjainkban ültet tele a művészet csupa vajudó, problémakereső munkával — immár más vágányon is mozog, mint a melyet Ruskin alapozott ki. De még mindig szívja magába a ruskinizmust. Vannak szempontjai, amiket Ruskin tűzött ki, s amik csak ezután mennek teljes valóságba. Talán egy mondatban összefoglalhatjuk azt, aminek kiépítésén fáradoznak ma a kultúra munkásai, s ez: az élet megszépítése. A művészet akkor nagyhatalom, ha minél több helyütt ragyog. E tanításban csupa nemes szociális érzés van, kiinduló pontja és végállomása, kezdete és célja az eleven élet, s az ember úgy, ahogy hétköznapjait éli: a műhelyben, otthon, az utcán. Ha ezt elfogadjuk, körülbelül meg is jelöltük az iparművészet nagy hatóerejét. S Ruskin tanításából ma tényleg ez a mag csirázódik ki leginkább.

Hogy Ruskin miképen jutott el hozzánk, ennek csak egy kézzelfogható mértéke lehet: a magyar iparművészet. Mikor Walter Crane a maga kollekciójával nálunk szerepelt, a közönség fülének jólesően hangzott a „vonalak nyelve“, s a sajtó ezer és egy példában kinyomatta e szót: Ruskin. Ám a magyar iparművészet pályafordulása már előbb történt, pár esztendővel. S ha tervelőinkre hatott Bécs, München, Páris vagy a belgák, mindenesetre az angol modern stílus hatott legészrevehetőbben. Mint ahogy a németekre, franciákra stb. is elsősorban az angol hatott, bár nem tagadhatni el a japánok frissítőjét se. Elsőben is azt konstatálhatjuk, hogy Ruskin bizony nem valami korán ért el hozzánk. Ami

* Geöcze Sarolta: Ruskin élete és tanítása. Megjelent az Athenaeum kiadásában. Ára 7 korona.

HIMZETT PÁRNA. KÉSZÍTETTE NAGY S. ÉS NEJE.

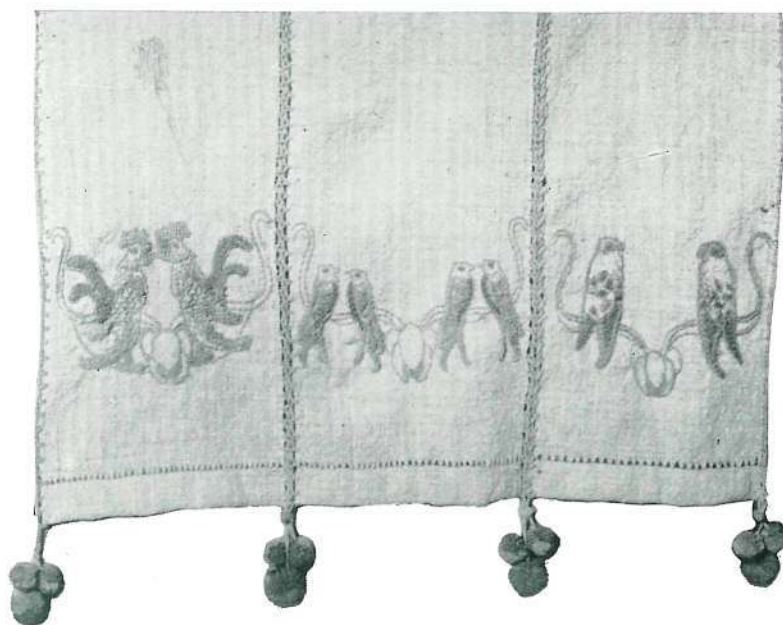

HIMZETT TÁSKA.
GRÜNBAUM VILMOS
NAGYBECSKEREK.

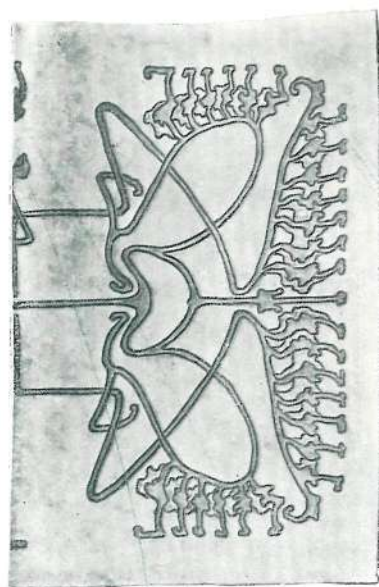
HIMZETT TÁSKA.

GRÜNBAUM VILMOS
NAGYBECSKEREK

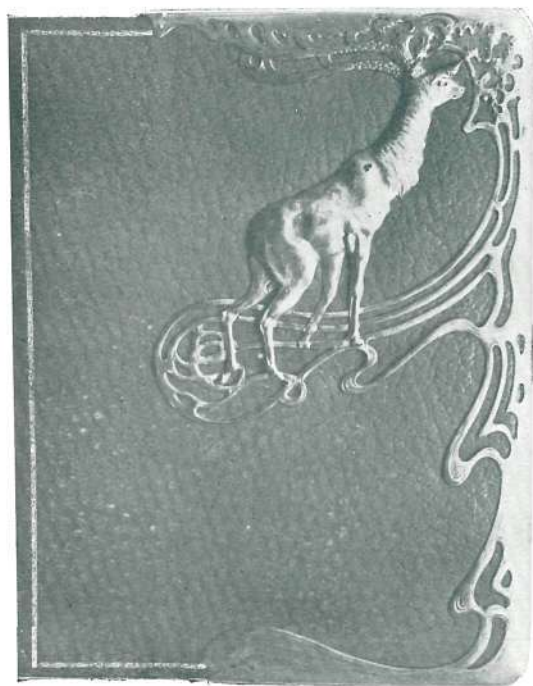
HIMZETT TAKARÓ.
KÉSZÍTETTE NAGY SÁNDOR
ÉS NEJE.

Magyar Iparművészet.

VÉSETT ÉS FESTETT
BŐRTÁRCÁK ÉS VÁNKOS.

TERVEZTE NAGY SÁNDOR.
KÉSZÍTETTE BELMONTE.

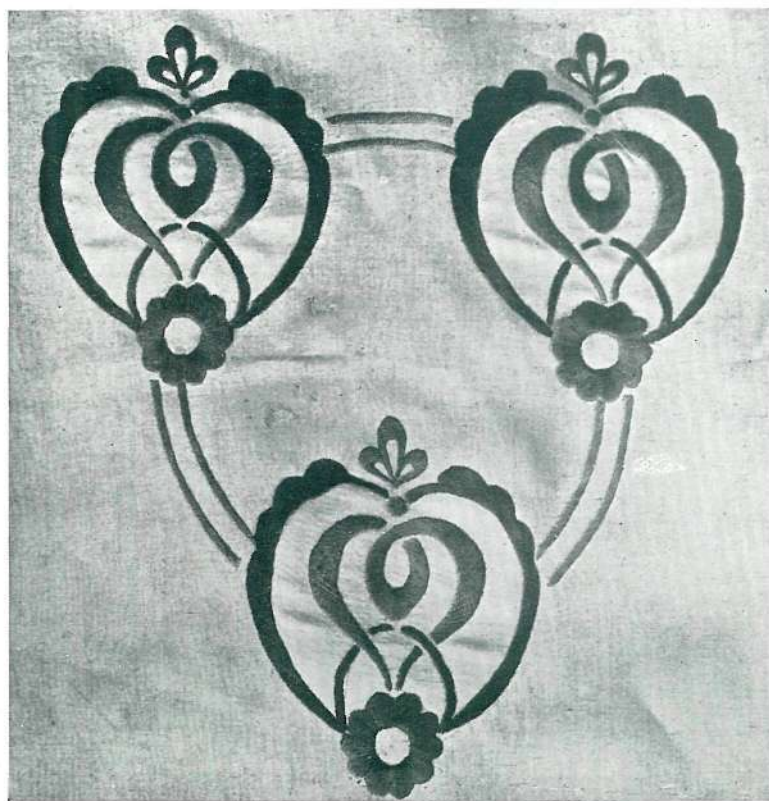
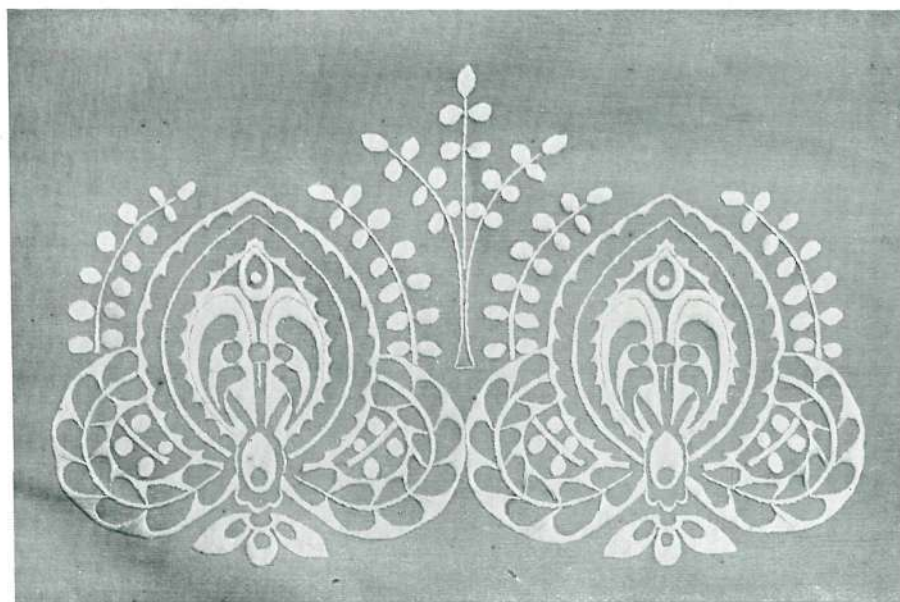

VADÁSZNAPLÓ.
NAGY S. TERVE UTÁN KÉSZÍTETTE
KANITZ C. ÉS FIAI.

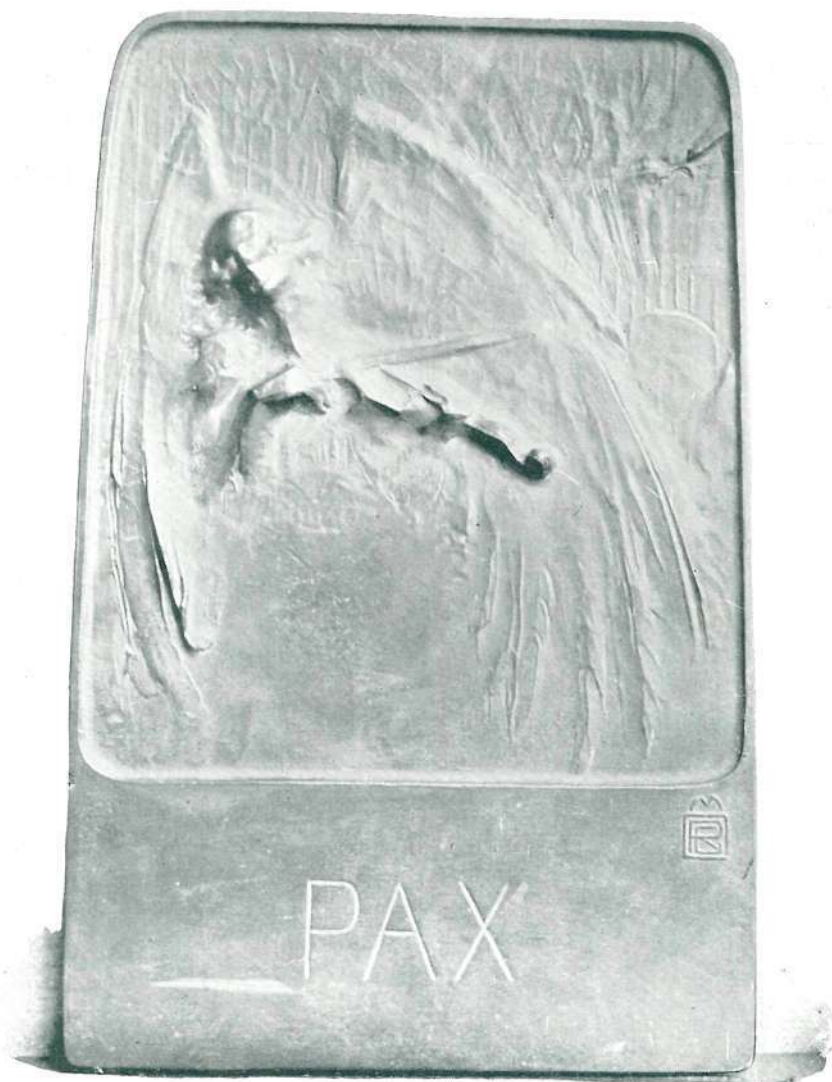
VÉSETT ÉS FESTETT
BÓRTÁSKA ÉS VÁNKOS.

TERVEZTE NAGY SÁNDOR.
KÉSZÍTETTE BELMONTE.

HIMZETT TAKARÓK.

FARAGÓ ÖDÖN TANÁR TERVE UTÁN KÉSZÜLT
A MÁRAMAROSI SZÖVŐIPARI TANFOLYAMBAN.

PAX.
BRONZRELIEF.

MARÓTHI R. GÉZÁTÓL.

VIRÁGTARTÓ.

TERVEZTE
BETLEN GYULA.

KOSSUTH SERLEG
EZÜSTBŐL, ARANYOZVA
ZOMÁNCDÍSZÍTÉSSEL
ÉS ÉKKÖVEKKEL.
TERVEZTE
CSÁNYI KÁROLY.
KÉSZÍTETTE
HIBJÁN SAMU
ÉS HERPKA KÁROLY.
AZ ORSZ. FÜGGETLENSÉGI
PÁRT TULAJDONA.

EMLÉKSERLEG.
RÉGI ARANY CÍMER-
ÉS KARIKAGYŰRŰKBŐL
ÓRAFEDÉLBŐL
ÖSSZEÁLLÍTOTTA
HIBJÁN SAMU.

PÁSZTORBOT.
EZÜST, ARANYOZVA,
ZOMÁNCDÍSZSZEL
ÉS ÉKKÖVEKKEL.
TERVEZTE
CZIGLER GYÖZÖ.
KÉSZÍTETTE
HERPKA KÁROLY
ÉS HIBJÁN SAMU.

A ferenczvárosi hívek
ajándéka Kurz Vilmos
plébánosnak.

VÁZA
DOMBORÍTOTT
RÉZBŐL,
A BUDAI
KIRÁLYI VÁRKERT
RÉSZÉRE,
HAUSZMANN ALAJOS
TERVE UTÁN
MINTÁZTA
SZABÓ ANTAL,
KÉSZÍTETTE
STEINER ÁRMIN
ÉS FERENCZ.

MADONNA.

ÜVEGMOZAIK.

RÓTH MIKSÁTÓL.

persze nem az ő, hanem a mi bajunk. De az alig egy decennium, ami a modern magyar iparművészet mögött van, azt mutatja, hogy a késlekedést sietve akarjuk pótolni.

Ruskin a művészetben a naturalizmust hirdette. Vagyis: minden valamire való művészet csak a természetből kelhet ki, azt ne kerekítse, pucolgassa, hanem tiszta szívvel és nemes érzéssel szeresse, mint az alkotó a művét. A modern angol stílus hosszú természetstudiumok útján jutott a kialakuláshoz. Nos, nálunk tán eleinte az volt a baj, hogy a tervelők úgy amint voltak, csak hirtelen köntöst cseréltek: félretették a barokkot, s meglesték az angol bútor, az angol szőnyeg stb. vonalait, szerkezeti elveit. A közönség s a maradi akadémikusok mosolyogtak, s megkongatták a vészharangot, mondván: itt a szecesszió. Pedig csak a ruskinizmus jött el, a maga kézzel tapintható formáiban: az angol bútorban, az angol szövött, trébelt, mintázott stb. holmikban. Persze, a magyar iparművészet azzal még nem szívta fel a ruskini tanítást, ha olyan termelést mutatott, mi feltűnően, hajlásról-hajlásra mása volt a Studió lapjain található objektumoknak. Illetékes helyen belátták, hogy ebből nem élünk meg. Ha modern iparművészetet akarunk, hát előbb azoknak, kik az iparművészetet csinálják: a tervelőeknek és iparosoknak át kell menniök a modernség tüzen. Vagyis az első pont az iparművész-képzés. Az, ami az iparművészet előkészítő kohója: az iskola. A National Competention itteni szereplése gyönyörű illusztrációja volt a ruskini tanításnak. Nos, ha ma bepillantunk a magyar iparművészeti iskola dolgos műhelyeibe, már azt látjuk, hogy itt a ruskini elvek a mozgatók: a tervelő-egyéniesség szabadsága, a kézimunka nemessége, az anyag megbecsülése, stb. És az esztendőik folyamán beigazolódtott, hogy a magyar iparművészet nivója emelkedik. Hogy amit teszünk, az már nem egyenes kópiája

idegen atelier-ek művészi gondolatainak, hanem öntudatos keresés a mi iparművészetünk felé. Bizonyos, hogy ez a független funkció, mely a modern forma és vonalfelfogásba beleviszi a mi észjárásunkat és érzésünket, csak itt-ott, egy-két szemmel látható példában jelentkezik. De miként a mozaik csak lassan, apró részekből rakódik nagy egészszé, — a magyar iparművészet stílussá fejlődését sem rendelhetjük meg hamarosan. Türelem ép úgy kell hozzá, mint az, hogy a talentumok őszintén szeressék, amit csinálnak. Szeressék Ruskint, s ekkor befogják látni, hogy a cél nem az: hű és lelkes fotografálója lenni Olbrichnak, Van de Veldének, kölcsönkérője a Studió vonalainak.

Menjünk tovább, s keressük Ruskint másutt is, pl. a közönségben. Mert a toll napszámosai hiába írnak egy sort is, a tervelők és iparosok hiába igyekeznek, — addig szappanbuborék minden, míg a magyar közönség nem viszi haza a lakásba a művészetet. Azzal a ruskini gondolkozással, hogy a harmónikus és nemes emberi élethez ilyen milieu is kell. Vagyis: otthon, mely nem négy fal közé szorított ízléstelenség, kis vagy nagy pénzen vásárolt lim-lom. A magyar közönség ma jobban respektálja az iparművészetet, mint azelőtt. De míg hatodik érzéke lesz a műízlés, s el nem hagyható szükséglete a szép otthon, — ez megint az időtől függ és tőlünk. Azoktól, kik a közönséget ránevelik erre a szükségletre. Amit csak szóval megint nem lehet összekalapálni. Új műveltség kell hozzá: a forma és szín műveltsége, másképpen: képzőművészeti műveltség. Ennek első állomása, honnét a generációk kikerülnek: az iskola. Fő eszköze a szemléltető oktatás, a rajzra való nevelés, — ami megint ruskini ige.

Egészben véve: a ruskini folyamat még csak most próbálkozik bejutni a magyar társadalom falain, hogy átalakítson és frissítsen. Nem akarunk profétáskodni, meg lehetetlen is kiszámítani,

hogyan nálunk mit és hogyan fog kicsiráz-
tatni. Lehet, hogy csak egy-két árva
nyom jelöli ittjártát és próbálkozásait.
Elmúlik, s csak füst marad utána, a
magyar szalmatűz füstje. De lehet, hogy
az az egész magyar mindenség berendez-
kedik egy másfajta kulturára: olyanra,
melyben eleven életet él a ruszini tanít-
ás. És ami nem is új, mert hisz mi
így élünk már emberemlékezés óta, —
mondhatná egy kis ruszini terület:
Kalotaszeg.

Dömötör István.

EGY KÖNYVRŐL, MELY MŰVÉSZET.*

KRÓNIKAÍRÓNAK fel kell
majd jegyeznie: Anno 1904.
megjelent az első igazi deko-
ratív művészettel megcsinált
magyar könyv, de nem tett
kellő hatást.

Aki azonban figyelemmel kíséri viszo-
nyainkat, könnyű szerrel rájön arra, hogy
nem is tehetett. Viszonyaink arra még
éretlenek. A közizlés fejlődése nem áll
azon a magas színvonalon, hogy első
tekintetre megérezhessük, mi szegény
magyarok, *K. Lippich* Elek verses-könyvé-
nek (mert róla van szó) kiváló művészi
becsét és jelentőségét.

Első sorban szokatlan még nálunk egy,
a dekoratív illusztrálás imminens törvé-
nyeit szem előtt tartó könyv, miután
eddig legfeljebb szöveget bemutató raj-
zokkal illusztrált könyvekhez szoktatták
közönségünket. Forma, megjelenés, az
illusztrálás módja ez esetben merőben
más. Minden egymáshoz van itt mérve,
a könyv szövege és rajza az egységes
egész benyomására törekszik. Hogy nézze,
mit nézzen rajta a szegény magyar, hiszen
e könyvet nem lehet forgatni, e könyvet
el kell olvasni, hogy megérthessük a
belőle folyó, a verseket kiegészítő vo-
nalak sajátos ritmusát. Ez nem képes-
könyv, melyben véletlenül szöveg van,
nem verses-könyv, melyben itt-ott kép
is van. Micsoda szempontok vezették a
költőt és a művészeket? Hogy jussunk
a megértése nyitjára?

* Korong Lippich Elek költeményei. A Pallas kiadása.
Budapest, 1904.

Közönségünk azonban nem szeret gon-
dolkozni. (Itt közönség alatt azokat is
értjük, akik a könyvről kritikát írtak.)
Pedig ez esetben ismeretlen gyönyörök
forrásai kínálkoztak. Nem mondjuk, hogy
a dekoratív illusztrálás tökéletes példány-
képével, de mindenesetre a legmagasabb
kritikai szempontoknak is diadalmasan
ellentálló alkotással van dolgunk.

Figyeljük meg előbb szépségeit, aztán
álljunk elő kifogásainkkal, a jövő haladás
érdekében.

I.

Egészet alkotni minden művészet alap-
törvénye. Harmoniára sovárgó lelkünk
egész erejével keressük mindenben a
részek belső összefüggését, egymáshoz
hangolását, a titkos kapcsolatokat, az or-
ganikus egység érzetét. A művész
teremtő ereje az új formák kikeresésé-
ben és azok eredeti egymásba kapco-
lásában nyilatkozik. Megérezzük e har-
moniában a szférák zenéjét, mely lebűvöl
és magával ragad. Ez a harmonia min-
denben megnyilatkozhatik, s ahol me-
nyilatkozik, ott van művészettel dolgunk.

Az első könyvnyomtatók, akik új mes-
terséggel oly szerető gondnal fog-
lalkoztak, spontán érzéstől vezettetve,
erre a harmoniára törekedtek. Könyveik
egy-egy egységes egészek. Betű, fejléc,
iniciálé, a kolumnák elhelyezése, a lap-
szegély dekoratív felállítása, a rajz és
szöveg összekapcsolása, a mustra és szö-
veg egységének gondos megőrzése —
mind-mind szerető gondjuk tárgya volt.
Ez az érzés mindjobban veszendőbe ment,
a szöveg és a rajz összefüggése, — deko-
ratív célokat nem szolgálva, — mind-
jobban elveszett, Chodovieckinél már a
kísérő rajz, a szöveget magyarázó jelenet
ábrázolásáig süllyedt. Elhelyezése a könyv-
kötő önkényére bízott. Mint melléklet,
kihullott az összefüggésből. Mint oda-
ékelt lap, mind zavaróbban hatott a könyv
olvasójára. Aztán egészen el is tűnt. Csak
kivételes esetekben alkalmazták. A könyv,
csak ha „díszmű“ lett, kapott illusztrá-
ciót. Egyébként a puszta betű uralkodott.

Egységét William Morris — a velencei
ősnymtatványok tanulmányozása alapján
— kezdte újból hangoztatni. A Kelmscott
Press első kiadványain az olasz iskola
hagyományai uralkodtak. De e kezdetből
hatalmas új művészi fellendülés ágazott
ki. A könyv ismét művészet lett, a könyv,
a maga teljes organikus egységében.

Elkezdve a betűk megválasztásán, a
címlapon és a szemközti oldalak össze-